

Skubała-Tokarska, Zofia

Sprawozdanie z działalności Komitetu Historii Nauki przy Prezydium PAN za rok 1957

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 3/2, 333-340

1958

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI KOMITETU HISTORII NAUKI
PRZY PREZYDIUM PAN
za rok 1957

Badania naukowe prowadzone były nadal w poszczególnych sekcjach i zespołach Komitetu oraz Komisji Kopernikowskiej, przy czym prace sekcji prowadziły się nie tylko do prowadzenia własnych prac badawczych ale przede wszystkim do koordynowania prac prowadzonych w różnych ośrodkach naukowych.

Prace z historii zoologii prowadzone są przez Dział Dokumentacji Naukowej Instytutu Zoologii PAN a na zebraniach naukowych w odpowiednim Zespole i Sekcji Komitetu Historii Nauki prowadzone są dyskusje robocze. W 1957 roku w Instytucie ukończono następujące prace: *Zarys historyczny rozwoju fizjografii Polski* (dr Z. Fedorowicz), *Rozrywki entomologiczne dla młodzieży K. Strończyńskiego* (dr M. Mroczkowski), *Przyczynki i uzupełnienia do Biografii J. Czerskiego. Bio bibliografia A. Waleckiego* (mgr K. Kowalska). Dwie ostatnie rozprawy ukażą się w wydawnictwie Instytutu „Memorabilia Zoologica“.

W zakresie historii botaniki zespół pracowników Zakładu Botaniki Farmaceutycznej Akademii Medycznej w Warszawie (M. Furmanowa, Z. Michalska, A. Parczewski, I. Zarębska) ukończył pod kierunkiem prof. T. Bukowieckiego pracę pt. *Lecznictwo renesansowe w Polsce na podstawie herbarza Marcina z Urzędowa* (5 ark.).

Prace nad historią nauk rolniczych prowadzone przez Komitet Historii Nauki koncentrowały się w roku 1957 na opracowaniu dziejów szkół rolniczych w Polsce, z punktu widzenia ich wpływu na postęp naukowy tej dziedziny wiedzy. Ukończona została praca *Historia Wyższej Szkoły Rolniczej w Żabikowie* — doc. M. Wachowski (10 ark.), na ukończeniu znajduje się *Historia szkoły oraz folwarku w Czernichowie* — mgr St. Brzozowski i mgr K. Bieniek (18 ark.). Rozpoczęto pracę nad dziejami szkoły rolniczej w Dublinach; przygotowano konspekt pracy, dokonano kwerendy archiwalnej i źródłowej.

Nadal prowadzono prace nad rolą i wpływem wydawnictwa *Roczniki Nauk Rolniczych i Leśnych* na rozwój nauk rolniczych w Polsce — prof. W. Schramm¹. W roku sprawozdawczym ukończono część obejmującą *Dzieje Sekcji Leśnej Wydziału Rolniczo-Leśnego Uniwersytetu Poznańskiego* (1919—1949 r.).

Z prac biograficznych ukończono niedużą pracę pt. *Michał Oczapowski — życie i dzieła* — prof. W. Staniewicz, a w toku znajduje się praca o Anzelmie Gostomskim — doc. J. Mitkowski.

¹ Prof. dr Wiktor Schramm zmarł w styczniu 1958 roku.

W zakresie Historii Nauk Matematycznych, Fizyko-Chemicznych i Geologo-Geograficznych kontynuowano pracę w zakresie historii fizyki, chemii, astronomii i geografii zaś luźno prowadzone prace w zakresie historii, geodezji znalazły w bieżącym roku ramy organizacyjne poprzez utworzenie Zespołu Historii Geodezji.

Z historii fizyki ukończono pracę dotyczącą *Wkładu polskich uczonych do fizyki statystyczno-molekularnej* — prof. J. Weyssenhoff, prof. B. Średniawa, doc. T. Piech i prof. A. Jagielski. Opracowanie to obejmuje wybór prac M. Smoluchowskiego, W. Natansona, E. Natansona, J. Kroö, St. Dąbrowskiego, Ł. Bodaszewskiego oraz wstęp, komentarz zbioru prac i noty biograficzne powyższych fizyków.

Poza tym rozpoczęto prace nad a) *Historią polskich podręczników fizyki w XVIII wieku* ze względu na ich treść naukową — doc. A. Teske, b) *Monografiami fizyków polskich XVIII wieku* — mgr M. Subotowicz, c) opracowaniem materiałów po prof. Wróblewskim, znajdujących się w zbiorach Instytutu Fizyki Uniwersytetu Jagiellońskiego — doc. T. Piech i inż. J. Fabiani.

W zakresie historii chemii kontynuowano prace nad historią poszczególnych działów tej dyscypliny. W zakresie prac nad monografią *Osiągnięcia prac uczonych polskich w dziedzinie kriogeniki* opracowywano w dalszym ciągu *Krakowską szkołę kriogeniczną*. Ukończono pracę pt. *Olszewski jako uczyony i nauczyciel* — doc. K. Adwentowski, Dr A. Pasternak i dr Z. Wojtaszek, opracowywano: korespondencję Olszewskiego, polemikę między Wróblewskim a Jaminem, przebadano dokumenty archiwalne Uniwersytetu Jagiellońskiego dotyczące głównie działalności uczniów Olszewskiego — Estreichera, Drozdowskiego i innych. Przystąpiono również do prac nad warszawską szkołą kriogeniczną i przebadano krytycznie prace badaczy tej szkoły, szczególnie Wolfgego i Wernera. Nad historią kolorystyki obejmującą dzieje tej dyscypliny w skali światowej pracował prof. E. Trepka. W zakresie biochemii i chemii fizjologicznej przygotowano do druku artykuł pt. *Bolesław Herman Fudakowski i jego działalność* oraz zbierano dalsze materiały archiwalne do tego działu chemii — dr E. Ostachowski. Nad historią technologii chemicznej XVII wieku pracował doc. K. Sarnecki. Z historii farmacji zbierano materiały do historii chemii farmaceutycznej XVI i XVII wieku, przy czym przygotowano do druku pracę pt. *Pharmacopea in compendium redacta — Jan Bretschneider Placotomus* — mgr W. Karczewski. Prowadzono również pracę nad działalnością naukową Józefa Celińskiego oraz podręcznikami chemii farmaceutycznej XIX w. — doc. L. Krówczyński. Zagadnieniem postępu wiedzy chemicznej w Polsce końca XVIII i początku XIX wieku zajmowała się mgr M. Keller-Sarnecka. Część powyższej pracy obejmująca analizę podręczników: Krumłowskiego, Wytyszkiewicza i Śniadeckiego została ukończona i przygotowano do druku.

W zakresie historii astronomii zakończono w zasadzie zbieranie materiałów do syntetycznego opracowania historii astronomii polskiej, brak jest jednak jeszcze niektórych materiałów archiwalnych ze Związku Radzieckiego i Francji. Do druku przygotowano bardzo obszerny i szczegółowy konspekt pracy pod redakcją prof. A. Birkenmajera i prof. E. Rybki. Prof. A. Birkenmajer w czasie swego pobytu w Paryżu, Mons i Brukseli zebrał materiały do dziejów astronomii polskiej XVI, XVII i XVIII wieku.

Prace nad historią geografii prowadzi Pracownia Historii Geografii Instytutu Geografii PAN, a na zebraniach odpowiedniej Sekcji Komitetu Historii Nauki toczy się dyskusja nad wynikami tych prac. W roku sprawozdawczym Pracownia powyższa prowadziła prace nad: *Bibliografią kartografii polskiej od XV do XIX wieku, Wpływem traktatu Miechowity na dalszy rozwój geografii i kartografii polskiej* — prof. B. Olszewicz. Poza tym na zlecenie Komitetu pracę pt. *Maciej Miechowita jako geograf Europy Wschodniej*, opracował prof. K. Buczek.

Powołany przy Komitecie Historii Nauki zespół historii geodezji postawił sobie za cel opracowanie historii geodezji polskiej. W 1957 r. kontynuowano pracę nad dziejami geodezji pierwszej połowy XIX wieku badając plany miast Królestwa Polskiego w latach 1815—1830 — inż. T. Bychawski i mgr W. Trzebiński. Praca ta obejmuje część badań nad ogólnym problemem historii pomiarów czyli historii techniki geodezyjnej. Sporządzono wykaz ponad 300 planów miejskich, zebrano materiały archiwalne do słownika geometrów działających w tym okresie oraz rozpoczęto studia nad postępowaniem technicznym na polu geodezji w pierwszej połowie XIX wieku w świetle współczesnej literatury fachowej polskiej i obcej.

W zakresie historii techniki i nauk technicznych w przeważającej mierze kontynuowano prace prowadzone w roku 1956.

Najbardziej aktywnie toczyły się prace i największe wyniki osiągnięto na odcinku historii polskiej techniki hutniczej i odlewniczej; pracami terenowymi, laboratoryjnymi i archiwalnymi kieruje prof. Radwan. Na pierwszy plan w dalszym ciągu wysuwają się prowadzone, przy współpracy z Muzeum Archeologicznym w Krakowie i w kontakcie z Instytutem Historii Kultury Materialnej PAN, prace wykopaliskowe na terenie Gór Świętokrzyskich, gdzie jeszcze nadal znajdują się stanowiska hutnicze — dotychczas odkryto ponad tysiąc piecyków. Ponadto dokonano pierwszych prób odtworzenia procesu otrzymywania żelaza w piecykach typu świętokrzyskiego. Na podstawie dotychczasowego materiału można stwierdzić, że świętokrzyski przemysł hutniczy w okresie wpływów rzymskich — III—IV w. n.e. — pracował już na dużą skalę. Jak wskazują słabo jeszcze zbadane ostatnio odkryte stanowiska przemysł ten trwał i w następnych wiekach wczesnego średniowiecza — VI—IX w. n.e. — Dalsze badania wyjaśnią niewątpliwie bardziej ściśle to zagadnienie, pozwolą również cofnąć początek tego przemysłu do pierwszych wieków przed naszą erą.

Poza tym przeprowadzono szereg badań metalograficznych żelaza dymarkowego pochodzącego z różnych okresów oraz opracowano w ogólnym zarysie zagadnienie rozwoju technologii wyrobów żelaznych na ziemiach polskich na podstawie badań metaloznawczych.

Wyniki dotychczasowych prac zostały podsumowane na konferencji zorganizowanej w grudniu w Krakowie².

W zakresie historii górnictwa i hutnictwa tatrzańkiego prowadzone są pod przewodnictwem doc. J. Zborowskiego badania archiwalne i terenowe

² Szczegółowe sprawozdanie z prac badawczych i konferencji ukaże się w następnym nrze „Kwartalnika H.N.IT“.

dotyczące zabytków hutnictwa żelaznego z XVII, XVIII i XIX wieku w Starych Kościeliskach i Kuźnicach Zakopiańskich. W Starych Kościeliskach znaleziono pozostałości drewnianego młota wodnego; jedyny tego rodzaju zabytek³. Pod koniec roku sprawozdawczego odkryto w okolicach Ornaku i Hali Smytniej w Dolinie Kościeliskiej pozostałości po robotach górniczych prowadzonych za czasów Stanisława Augusta. Materiałem pomocniczym przy pracach odkrywkowych był opis obiektów w Starych Kościeliskach z 1830 r. znalezionej ostatnio w archiwum Dóbr Zakopiańskich.

Na odcinku historii polskiej techniki naftowej pod przewodnictwem prof. J. Cząstki wykonano, bądź jest na ukończeniu, szereg opracowań mających wejść w skład obszernej monografii o Ignacym Łukasiewiczu, twórcy przemysłu naftowego. Znaleziono wiele nowych materiałów archiwalnych dotyczących tego tematu, w szczególności w czasie pobytu prof. Z. Wilka w Wiedniu i doc. J. Pileckiego w Pradze.

Z zakresu historii techniki polskiego górnictwa solnego pod przewodnictwem prof. K. Maślankiewicza opracowano dużą ilość referatów, wygłoszonych na dwóch zorganizowanych w tym roku w Krakowie konferencjach.

Na pierwszą konferencję, która odbyła się w marcu, opracowano 15 referatów z zakresu historii górnictwa solnego Wieliczki i Bochni; na drugą odbytą w grudniu opracowano 12 referatów, rozszerzając obszar zainteresowań również do terenów północnej Polski⁴. Ze względu na rozwój tematyki prac zespołu przekraczającej zainteresowania Komitetu Historii Nauki przeprowadzone zostały rozmowy nad właściwym usytuowaniem tej problematyki wśród placówek naukowych PAN.

Prace prowadzone nad historią polskiej techniki morskiej pod przewodnictwem prof. A. Rylkego przyniosły jedno fragmentaryczne opracowanie — *Początki szkolenia nurków w naszej marynarce* — mgr inż. W. Zelechowski.

W zakresie historii techniki transportu drogowego w Polsce pod przewodnictwem doc. A. Jaśkiewicza zajmowano się opracowaniem przewidywanym podsumowującym zagadnienie historii transportu samochodowego w Polsce.

W dziedzinie historii polskiej techniki filmowej pod przewodnictwem doc. W. Jewsiewickiego zebrano dalsze materiały, wykorzystując kontakty zagraniczne i opracowano kilka referatów. Między innymi prof. dr Bolesław Lewicki opracował referat na temat *Filmowe metody badawcze w dziejach nauki polskiej*, dr Tadeusz Przyppkowski referat na temat początków projekcji optycznej w Polsce, a inż. Roman Wajdowicz przygotował dwie części pracy *O polskich osiągnięciach technicznych z dziedziny utrwalania i odtwarzania dźwięków*.

Ponadto Sekcja historii techniki i jej poszczególne zespoły współpracowały z odpowiednimi instytucjami, a w szczególności z Muzeum Techniki

³ Sprawozdanie z tych badań zostało ogłoszone przez Stefana Zwolińskiego w nrze 17/1957 „Przeglądu Technicznego”.

⁴ Sprawozdanie z pierwszej konferencji zamieszczono w nr 4/1957 „Kwartalnika”, sprawozdanie z drugiej znajdzie się w następnym numerze.

NOT w zakresie ochrony zabytków dawnej techniki. Z inicjatywy sekcji Wytwórnia Filmów Oświatowych w Łodzi nakręciła dwa filmy: jeden poświęcony zakładowi w Maleńcu *Huta sprzed stu lat* i drugi o dawnej technice wydobywania soli w Wieliczce. Sekcja zorganizowała również przegląd i dyskusję nad filmami dokumentalnymi i oświatowymi poświęconymi historii techniki.

Jakkolwiek w 1957 roku nie ukazał się żaden z dalszych tomów zbiorowego wydania dzieł Kopernika, niemniej nadal toczyły się prace poszukiwawcze tak w kraju jak i za granicą, pozwalające na wyjaśnienie sprzecznych dotychczas poglądów co do szeregu danych związanych z dotychczasową literaturą kopernikańską.

Prof. A. Birkenmajer w czasie pobytu we Francji i Belgii zbadał szereg rękopisów, m.in. studenckie notatki M. Guglera z witemberskich wykładów Retyka, poza tym zapoznał się z niektórymi niedostępnymi w Polsce dziełami M. Christmana, będącego przez pewien czas właścicielem autografu *De Revolutionibus*. Należy tu podkreślić, że w czasie pobytu we Francji prof. A. Birkenmajer wygłosił referat *Niewydany komentarz Erazma Reinholda do „De Revolutionibus“ Mikołaja Kopernika*.

W czasie swego pobytu w NRD prof. A. Birkenmajer przebadał m.in. rękopis weimarski zawierający kopię trygonometrii Jana Wernera z własnoręcznymi poprawkami Retyka; w pewnym sensie jest to bliźniak późniejszego odpisu tejże trygonometrii zbadanego przez prof. A. Birkenmajera w Bibliotece Watykańskiej.

Prof. R. Gansiniec zweryfikował teksty przetłumaczonych dotychczas biografii Kopernika oraz opracował dwa artykuły: *Rzekoma profesura Kopernika w Rzymie* („Kwartalnik N.T.iT.” nr 3/1957) i *Tytuł dzieła Kopernika* (tamże, nr 2/1958).

Wśród prac uzupełniających wydanie *Opera Omnia* należy wymienić ukończony w 1957 r. *Katalog Gwiazd w „De Revolutionibus“* mgra J. Dobrzyckiego oraz *Obserwacje kopernikowskie w świetle współczesnej astronomii* prof. M. Kamińskiego.

W druku znajduje *Bibliografia Kopernikańska*.

W 1957 roku odbyły się 3 konferencje naukowe omówione w sprawozdaniu sekcji historii techniki i nauk technicznych. Toczy się prace przygotowawcze do sesji poświęconej Miechowicie, która odbędzie się na wiosnę 1958 r. Przygotowane zostały już wszystkie referaty.

Działająca przy Komitecie Historii Nauki Komisja Ochrony Zabytków Techniki przekształcona została w 1957 roku w Komisję Muzeów i Ochrony Zabytków i rozszerzyła swą działalność na zagadnienia muzealnictwa przyrodniczego. W ciągu roku sprawozdawczego odbyły się dwa posiedzenia, na których w pierwszym rządzie przedyskutowano stan polskiego muzealnictwa technicznego i przyrodniczego. O ile muzealnictwo techniczne, mimo stuletnich tradycji, wskutek zniszczeń wojennych musi rozpoczynać prace od podstaw, przy czym instytucją centralizującą te zagadnienia jest Muzeum Techniki, o tyle stan muzealnictwa przyrodniczego przedstawia się zupełnie inaczej. Istnieje w Polsce cały szereg tego typu muzeów o bardzo różnym poziomie, izolowanych od siebie ze względu na różną przynależność organizacyjną.

Na podstawie materiałów zebranych przez członków Komisji oraz referatów przedstawionych w zakresie muzealnictwa przyrodniczego przez prof. A. Halicką a w zakresie muzealnictwa technicznego przez inż. J. Jasiuka stwierdzono trudną sytuację, zwłaszcza na odcinku muzeów przyrodniczych a co gorzej brak perspektyw na ich szybkie polepszenie. Na podstawie referatów postanowiono opracować odpowiedni memoriał dla władz państwowych.

Oceniając ogólnie prace Komisji w 1957 roku należy podkreślić, że rola jej polega głównie na stworzeniu niezależnej platformy wymiany poglądów i kontaktów muzeologów różnych dziedzin, w szczególności zaś poważny jej udział w pracach nad tworzeniem Związku Muzeów Polskich.

Poważnie rozwinęła się w 1957 r. akcja wydawnicza. Obok 4 numerów „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki“ (60 ark.) ukazał się V tom „Studiów i materiałów z dziejów nauki polskiej“, które począwszy od roku 1957 ukazują się w seriach specjalistycznych, tzn. każda z serii poświęcona jest pewnej grupie dyscyplin, a więc historii nauk społecznych, historii nauk przyrodniczych, historii nauk ścisłych i historii techniki. Każdy tom „Studiów“ wydawany jest w zeszytach odpowiadających poszczególnym seriom. W roku sprawozdawczym ukazały się: 1 zeszyt z zakresu historii nauk społecznych, obejmujący prace: *Pojęcie społeczności u pisarzy polskiego Odrodzenia* — P. Rybicki, *Hiszpański przekład księgi „O wojnie“ Frycza Modrzewskiego* — S. Ciesielska-Borkowska, *Krzysztofa Warszawickiego nauka o państwie i dyplomacji* — B. Boczek oraz *Działalność naukowa Szymona Starowolskiego* — F. Bielak; 1 zeszyt z zakresu nauk biologicznych obejmujący trzy prace Z. Fedorowicza *O organizacji nauk przyrodniczych Uniwersytetu Wileńskiego (1791—1831)*; 1 zeszyt nauk ścisłych, zawierający dwie rozprawy A. Wachułki: *Jan Toński i Krzysztof Mieroszewski*.

Również w 1957 r. ukazały się 4 pierwsze tomy „Monografii z historii nauki i techniki“: tom I — *Georgius Agricola*, praca zbiorowa pod redakcją prof. E. Olszewskiego, tom II — *Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej* — M. Chamcówny, tom III — *Sebastian Petrycy człowiek Odrodzenia*, praca zbiorowa pod redakcją prof. H. Barycza i tom IV — *Historia cechu chirurgów gdańskich* — St. Sokoła.

Ukazał się również pierwszy tom „źródeł do dziejów nauki i techniki“ — St. Grzebski: *Geometria to jest miernicka nauka*, pod redakcją prof. M. Odlanickiego.

Dzięki przystąpieniu Polski do Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki oraz coraz szerzej rozwijającej się wymianie zagranicznej wydawnictw Komitetu, zacieśniają się i pogłębiają kontakty zagraniczne.

Komitet Historii Nauki na zaproszenie Unii włączył się w prace Międzynarodowej Komisji ogólnosiwiatowej inwentaryzacji zabytkowych przyrządów naukowych. W pierwszym zebraniu powyższej Komisji brał udział z ramienia Komitetu prof. A. Birkenmajer. W pracach nad inwentaryzacją zabytkowych przyrządów naukowych w kraju, udział brał dr T. Przyppkowski.

Prof. A. Birkenmajer zaproszony został na międzynarodowe seminarium historii nauki szesnastowiecznej, zorganizowane przez Francuski Komitet Na-

rodowy w Royaumont pod Paryżem i wygłosił tam wspomniany wyżej referat o Koperniku.

Nawiązano i pogłębiono indywidualne kontakty naukowe z zagranicznymi historykami nauki podczas pobytu profesorów: Olszewskiego i Skarżyńskiego w Moskwie i Leningradzie oraz dra St. Szpilczyńskiego w NRF, gdzie m.in. wziął on udział w dorocznym Zjeździe Towarzystwa Historyków Medycyny.

Materiały do historii swych specjalności zbierali w czasie pobytu za granicą: prof. W. Hubicki (Austria), mgr M. Subotowicz (ZSRR), prof. A. Birkenmajer (Francja, Belgia, NRD), prof. A. Wilk (Austria), doc. J. Pilecki (Czechosłowacja), doc. W. Jewsiewicki (Francja, Czechosłowacja).

Polscy historycy nauki drukują swe artykuły w wydawnictwach Instytutu Historii Przyrodznawstwa i Techniki Akademii Nauk ZSRR (prof. M. Radwan, doc. W. Jewsiewicki i mgr J. Piaskowski). Recenzje z polskich prac oraz sprawozdania z działalności Komitetu publikowane są regularnie w wydawnictwach radzieckich i „Archives Internationales d'Histoire des Sciences“.

Wydawnictwa Komitetu, a w szczególności „Kwartalnik“, wysyłane są do 80 punktów w 16 krajach.

Badania prowadzone przez Komitet i Zakład budzą zainteresowanie naukowych ośrodków zagranicznych, z których nadchodzą propozycje współpracy; np. Centre de Documentation du Centre National de la Recherche Scientifique zwrócił się do Komitetu z prośbą o systematyczne nadsyłanie not bibliograficznych z wszystkich prac ukazujących się w naszych czasopiśmie i wydawnictwach zwartych. Z podobną propozycją zwróciła się redakcja „Isis“ oraz wydawnictwo niemiecko-szwajcarskie „Erasmus“.

Z przychylną oceną spotkały się również wydawnictwa Komitetu, a szczególnie „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki“.

Połączenie w 1956 r. dwóch dotychczas odrębnych Unii: Międzynarodowej Unii Historii Nauk i Międzynarodowej Unii Logiki i Filozofii Nauk w jedną Międzynarodową Unię Historii i Filozofii Nauk, pociągnęło za sobą konieczność rozszerzenia reprezentacji polskiej o zespół filozofów i logików. W połowie 1957 r. ukonstytuował się Polski Narodowy Komitet Historii i Filozofii Nauk, którego przewodniczącym jest prof. dr Tadeusz Kotarbiński, prezes Polskiej Akademii Nauk. Komitet powyższy będzie reprezentantem Polski w Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauk, a w skład jego wchodzi po sześciu przedstawiciele dwóch działów: historii nauki i filozofii nauki.

Współpraca Komitetu Historii Nauki z Unią rozwija się nadal, wyrazem czego jest wspomniany udział w pracach Komisji inwentaryzacji zabytkowych przyrządów naukowych, wymiana poglądów co do problematyki, którą mogłaby być przedstawiona na IX Międzynarodowym Kongresie Historii w Barcelonie oraz zebranie materiałów z wyższych uczelni polskich o sytuacji w dziedzinie nauczania historii nauki.

Plenarne posiedzenie Komitetu Historii Nauki, które odbyło się 28 maja ub. r. poświęcone było zagadnieniom naukowym. Referat pt. *Zadania i metoda historii nauk społecznych* wygłoszony przez doc. W. Voisé ujmował, na podstawie próby ustalenia pewnej charakterystyki i pewnych prawidłowości dla nauk społecznych, dwie zasadnicze kwestie; sprawę możliwości i potrzebę

istnienia historii nauk społecznych jako całości a więc wychodzącej poza czy ponad historię różnych dyscyplin oraz sprawę naukowości tej dziedziny.

Na miesięcznych zebraniach Prezydium Komitetu, w których brali udział przedstawiciele Zakładu Historii Nauki oraz kierownicy zespołów Komitetu, omawiane były bieżące sprawy związane z realizacją prac badawczych, sprawy organizacyjne, a w szczególności zagadnienie dalszych prac Zakładu, jego struktury organizacyjnej, podziału na pracownie specjalistyczne, skład osobowy itd.

Zofia Skubała

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADU HISTORII NAUKI PAN za rok 1957

Prace Zakładu Historii Nauki prowadzone były przez etatowych pracowników oraz przez osoby, z którymi zawarte zostały umowy o prace zlecone. W składzie pracowników etatowych nastąpiły zmiany na skutek uznania za niezadawalające wyników pracy naukowej niektórych pracowników. Na nowych pracowników zostały zaangażowane osoby posiadające dorobek naukowy, bądź też osoby współpracujące uprzednio z Zakładem na podstawie umów. Poważną trudnością w działalności Zakładu Historii Nauki było to, że Kierownik Zakładu Prof. Paweł Rybicki nie mógł objąć w bieżącym roku urzędowania w związku z niezrealizowaniem projektu przeniesienia się do Warszawy. Kierownictwo Zakładu sprawował w tej sytuacji zastępca Kierownika, doc. Jerzy Michalski.

W ramach Zakładu Historii Nauki działały, podobnie jak w latach poprzednich, następujące zespoły:

1) Zespół Historii Nauki Odrodzenia w Krakowie. Kierownik prof. H. Barycz, etatowi pracownicy: prof. P. Rybicki, doc. dr W. Voisé, dr P. Czartoryski (od 1.X. na stypendium Uniwersytetu Yale na urlopie naukowym w Stanach Zjednoczonych), mgr L. Hajdukiewicz.

2) Zespół Historii Nauki Oświecenia. Kierownik (na podstawie umowy o pracę zleconą) — Prof. dr Kazimierz Opalek, pracownicy etatowi: dr J. Dihm, doc. dr J. Michalski, dr K. Mrozowska, mgr J. Stasiewicz.

3) Pracownia Historii Nauk Ścisłych w Lublinie. Kierownik prof. Wł. Hubicki, pracownik etatowy doc. A. Teske.

W drugiej połowie 1957 r. powstał Zespół Historii Medycyny w Gdańsku. Kierownik (na podstawie umowy o pracę zleconą) prof. dr T. Bilikiewicz, pracownik etatowy — dr St. Szpilczyński.

Etatowi pracownicy Zakładu Historii Nauki nieobjęci wyżej wymienionymi zespołami pracowali w ramach poszczególnych sekcji i Komisji Komitetu Historii Nauki PAN.

W komisji Kopernikowskiej: prof. dr A. Birkenmajer i prof. dr R. Gansiniec. Ponadto prof. A. Birkenmajer pracował nad historią astronomii polskiej do połowy XVI w. w ramach sekcji historii nauk matematycznych fizyko-